

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет медико-фармацевтичних технологій
Кафедра Клінічної лабораторної діагностики**

ХВОРОБИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА освітньої компоненти

підготовки другий (магістерський) рівень

галузі знань 22 Охорона здоров'я

спеціальності 224 Технології медичної діагностики та лікування

освітньої програми «Лабораторна діагностика»

спеціалізації (й) -

Робоча програма освітньої компоненти «Хвороби цивілізації» спеціальності 224 Технології медичної діагностики та лікування освітньої програми «Лабораторна діагностика» здобувачів вищої освіти 1 курсу (1,6д).

Розробники:

Карабут Л.В. – доц. ЗВО каф. клінічної лабораторної діагностики, к.мед.н., доц.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри клінічної лабораторної діагностики НФаУ
Протокол від «07» вересня 2022 року № 2

Зав. кафедри _____

проф. Римма ЄРЬОМЕНКО

Робоча програма схвалена на засіданні профільної методичної комісії з біомедичних дисциплін
Протокол від «12» вересня 2022 року № 1

Голова профільної комісії _____

проф. Надія КОНОНЕНКО

1. Опис освітньої компоненти

Мова навчання: українська

Статус освітньої компоненти: вибіркова

Передумови вивчення освітньої компоненти: «Хвороби цивілізації» базується на вивченні студентами медичної біології, медичної та біологічної фізики, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, морфологічних освітніх компонент, фізіології, гігієни з гігієнічною експертизою, мікробіології, вірусології та імунології з мікробіологічною діагностикою й інтегрується з цими освітніми компонентами.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Хвороби цивілізації» є етіологічні, патогенетичні, санітарно-гігієнічні, клінічні, діагностичні, лікувальні та прогностичні аспекти захворювань внутрішніх органів, розвиток яких пов'язаний із суспільними, виробничими, соціальними, екологічними та іншими чинниками життєдіяльності людини в сучасному світі.

Інформаційний обсяг освітньої компоненти. На вивчення освітньої компоненти відводиться 120 годин 4 кредити ECTS.

2. Мета та завдання освітньої компоненти

Метою викладання освітньої компоненти «Хвороби цивілізації» є формування систематизованих знань про етіологію, патогенез, клінічну картину хвороб, що є актуальними, як для населення в цілому, так і в різних вікових категоріях. Надати знання з питань здорового способу життя та небезпечних чинників щодо ризику розвитку хвороб цивілізації, уявлення про вплив шкідливих чинників довкілля, про основи лабораторної, клінічної діагностики хвороб цивілізації, оцінку стану навколишнього середовища як джерела етіологічних факторів ризику, виникнення і розповсюдження захворювань, навести методи їх профілактики.

Основними **завданнями** освітньої компоненти «Хвороби цивілізації» є забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів для вивчення структури та характеристики хвороб цивілізації, сучасні уявлення про небезпечні чинники щодо розвитку хвороб цивілізації, аспекти здорового способу життя; наукові уявленнями про здоровий спосіб життя, збереження і зміцнення здоров'я на підставі вивчення факторів впливу навколишнього середовища на організм і здоров'я, що є основою профілактики хвороб цивілізації.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Освітня компонента «Хвороби цивілізації» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей:**
інтегральна:

- Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми під час професійної діяльності в сфері лабораторної медицини або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог, з метою комплексної оцінки морфологічного та функціонального стану органів і систем пацієнтів; встановлення лабораторного діагнозу, проведення санітарно-гігієнічної експертизи.

загальні (ЗК):

- **ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- **ЗК 4.** Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

- **ЗК 5.** Здатність вчитись і оволодівати сучасними знаннями.
- **ЗК 8.** Здатність працювати автономно.
- **ЗК 9.** Здатність працювати в команді.

Hard-skills / Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- **ФК 3.** Здатність використовувати професійні знання та практичні уміння в проведенні лабораторних досліджень при різних захворюваннях відповідно до клінічних протоколів.
- **ФК 4.** Здатність інтерпретувати результати лабораторних досліджень в комплексі всіх показників з діагностичною, лікувальною та прогностичною метою.
- **ФК 10.** Здатність оцінювати вплив ліків на результати лабораторних досліджень.

9. Програмні результати навчання (ПРН):

- **ПРН 1.** Застосовувати професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі академічного або професійного спрямування.
- **ПРН 2.** Знаходити рішення у професійній діяльності, мати достатню компетентність в методах самостійних досліджень, бути здатним інтерпретувати їх результати.
- **ПРН 3.** Володіти та застосовувати знання та уміння із загальної та професійної підготовки при вирішенні спеціалізованих завдань.
- **ПРН 5.** Аргументувати висновки та виявляти зв'язки між сучасними концепціями в організації процесу управління на кожному етапі професійної діяльності.
- **ПРН 8.** Надавати консультативну допомогу пов'язану з професійною діяльністю. Виконувати вимоги посадових інструкції, самоудосконалюватись.
- **ПРН 12.** Застосовувати методи діагностики для вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, трактувати отриману інформацію, демонструючи доказове прийняття рішень.
- **ПРН 15.** Координувати, модифікувати і комбінувати різні методи дослідження з метою виконання типових і нетипових професійних завдань.
- **ПРН 16.** Виконувати точно та якісно лабораторні дослідження, удосконалювати методики їх проведення, забезпечувати якість клінічних лабораторних досліджень, достовірність і єдність результатів та навчати інших.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен

знати:

- структуру та характеристику хвороб цивілізації;
- сучасні уявлення про небезпечні чинники щодо розвитку хвороб цивілізації;
- історію розвитку хвороб цивілізації як клінічної та лабораторної дисципліни;
- сучасні уявлення про здоровий спосіб життя; володіти науковими уявленнями про здоровий спосіб життя та за даних умов пропагувати його системою практичних умінь і навичок, які за даних умов забезпечують збереження і зміцнення здоров'я тощо.
- небезпечні чинники, які спричинені ростом урбанізації та техногенністю цивілізації;
- причини, умови виникнення, механізми розвитку найбільш розповсюджених мультифакторних хвороб (атеросклероз, артеріальна гіпертензія, метаболічні порушення, цукровий діабет);
- негативний вплив на здоров'я населення гаджетів, мережі Інтернет, комп'ютерних технологій;
- методи профілактики хвороб цивілізації;

вміти (результати навчання):

- аналізувати та визначати джерела та види сучасних хімічних, фізичних, біологічних, природних та антропогенних чинників, що впливають на організм людини в сучасному суспільстві;
- встановлювати обумовленість виявленого захворювання хімічними, фізичними, біологічними чинниками;
- виконувати відповідно вимог чинні накази МОЗ України, інструктивні листи та інші

нормативні документи;

- контролювати перелік необхідних лабораторних досліджень до кожної нозології з метою попередження та профілактики хвороб сьогодення, обумовлених медикаментозними, хімічними, фізичними, біологічними та травматичними чинниками;
- здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних чинників на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
- здатність до проведення заходів щодо організації, інтеграції надання лабораторної допомоги населенню;
- працювати з нормативною та законодавчою літературою,
володіти:
  - методиками лабораторних досліджень;
  - знаннями для оцінки результатів лабораторних досліджень;
  - методами ведення медичної документації.

4. Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
го		л	сем.	пз	лаб.	с. р.
Змістовий модуль 1. Хвороби цивілізації. Вплив факторів на організм людини.						
Тема 1. Хвороби цивілізації. Метаболічні порушення та їх прояви. Цукровий діабет як хвороба сучасних цивілізацій.	20	2	-	3	-	12
Тема 2. Серцево-судинні захворювання як основна причина захворюваності та смертності населення. Гіпертонічна хвороба.	20	1	-	6	-	12
Тема 3. Ішемічна хвороба серця (ІХС). Інфаркт міокарда. Фактори впливу. Актуальність, діагностика, профілактика. Контроль змістового модулю.	20	1	-	6	-	12
Разом за змістовим модулем 1	60	4	-	15	-	36
Змістовий модуль 2. Взаємозв'язок людини та факторів оточуючого середовища.						
Тема 4. Основи раціонального харчування. Дієтичне харчування.	12	1	-	3	-	9
Тема 5. Еколого-технологічні складові хвороб цивілізації. Алергізація та алергічні захворювання	12	1	-	3	-	9
Тема 6. Травматизм як складова хвороб цивілізації. Вплив травматичних чинників на організм людини.	12	1	-	6	-	9
Тема 7. Отруєння як складова хвороб цивілізації. Ятрогенні впливи медикаментозної терапії. Контроль змістового модулю.	12	1	-	3	-	9
Разом за змістовим модулем 2	48	4	-	15	-	36
Семестровий залік з модуля «Хвороби цивілізації»	12	-	-	2	-	8
Семестровий екзамен	-	-	-	-	-	-
<i>Усього годин</i>	120	8	-	32	-	80

5. Зміст програми освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. Хвороби цивілізації. Вплив факторів на організм людини.

Тема 1. Хвороби цивілізації. Метаболічні порушення та їх прояви. Діабет як хвороба сучасних цивілізацій.

Поняття про хвороби цивілізації, визначення поняття, механізми розвитку. Вміння аналізувати, робити висновки щодо причин і механізмів функціональних, метаболічних, структурних порушень клітин, органів та систем організму при захворюваннях сучасності. Фактори ризику хвороб цивілізації. Науково-технічний прогрес і антропогенний вплив на

середовище – основа розвитку хвороб цивілізації. Комплексний патогенний вплив факторів зовнішнього середовища на організм людини у сучасній популяції. Сучасні уявлення про розвиток хвороб цивілізації. Гіпокінезія та гіподинамія; переїдання, надлишкова маса тіла; постійне психоемоційне напруження, неправильний відпочинок; зловживання алкоголем і тютюнопаління – важливих факторів ризику розвитку хвороб цивілізації.

Метаболічні порушення та їх прояви. Гіпокінезія та гіподинамія; переїдання й пов'язана із цим надлишкова маса тіла; постійне психоемоційне напруження, неправильний відпочинок; зловживання алкоголем і тютюнопаління – основні чинники, що призводять до метаболічних порушень. Аліментарне ожиріння і метаболічний синдром. Клінічні симптоми та наслідки при метаболічному синдромі. Дисліпідемія як прояв метаболічного синдрому, її лабораторні характеристики.

Цукровий діабет як хвороба сучасних цивілізацій. Порушення режиму харчування та харчової поведінки. Порушення обміну речовин. Цукрова «залежність» сучасного цивілізованого світу. Епідеміологічні особливості цукрового діабету в світі та в Україні. Типи діабету. Етіологія та патогенез захворювання. Клінічна та лабораторна характеристика змін. Профілактичні заходи.

Тема 2. Серцево-судинні захворювання як основна причина захворюваності та смертності населення. Гіпертонічна хвороба.

Серцево-судинні захворювання – найбільш часта причиною смерті у світі. Класифікація захворювань. Фактори ризику: генетичні чинники, вік, стать, харчування. Епідеміологія в світі та в Україні.

Гіпертонічна хвороба, етіологія та патогенез. Клінічна та лабораторна характеристика змін. Профілактичні заходи, як основа профілактики ускладнень. Медикаментозний контроль та зміна способу життя при гіпертонічній хворобі – необхідна риса сучасності та захід профілактики хвороби. Особливості перебігу гіпертонічної хвороби у осіб похилого віку.

Тема 3. Ішемічної хвороби серця (ІХС). Інфаркт міокарда. Фактори впливу. Актуальність, діагностика, профілактика.

Фактори ризику ІХС: генетичні чинники, вік, стать, інтоксикації. Актуальність захворювання в світі та в Україні. Етіологія та патогенез. Клінічна класифікація ІХС. Клінічна та лабораторна характеристика змін. Причини раптової коронарної смерті, інфаркту міокарда, інсульту та зв'язок їх з атеросклерозом. Препарати для зниження рівня холестерину крові. Профілактичні заходи

Інфаркт міокарда. Етіологія та патогенез. Актуальність захворювання в світі та в Україні. Клінічна та функціональна діагностика, лабораторна характеристика змін. Профілактичні заходи.

Змістовий модуль 2. Взаємозв'язок людини та факторів оточуючого середовища.

Тема 4. Основи раціонального харчування. Дієтичне харчування.

Сутність раціонального та здорового харчування, визначення поняття. Продукти харчування, їх ролі для організму людини. Принципи складання харчового раціону, культура харчування. Фізіологічні основи харчування. Білки, жири, вуглеводи, мікроелементи, вітаміни – основа раціонального харчування. Дієти та дієтичне харчування.

Тема 5. Еколого-технологічні складові хвороб цивілізації. Алергізація та алергічні захворювання

Вплив екологічних та техногенних чинників на організм людини. Питання алергізації різних груп населення, статистичні показники за останні роки.

Тема 6. Травматизм як складова хвороб цивілізації. Вплив травматичних чинників на організм людини.

Поняття травматизму, його види у сучасному житті. Класифікація травм. Фізична, моральна, психічна, вогнепальна та колективна травма. Колективна травма, як сучасний аспекти травматизації суспільства. Вплив війни на суспільство.

Тема 7. Отруєння як складова хвороб цивілізації. Ятрогенні впливи медикаментозної терапії.

Отруєння, як порушення функцій чи ушкодження органів внаслідок дії отрут чи токсинів. Класифікація отруєнь за джерелом надходження токсинів (екзогенні, ендогенні, ендогенний інтоксикаційний синдром), ендотоксикози та за походженням (побутові, професійні, лікарські, умисні). Шляхи потрапляння токсичних речовин до організму людини. Види отруєнь. Вплив алкоголю, паління, наркотиків та лікарських речовин на організм людини.

Ятрогенні захворювання, визначення поняття. Класифікація ятрогенії. Види ятрогенії та їх характерні особливості, лікування та прогноз.

Семестровий контроль модуля «Хвороби цивілізації».

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1.	Хвороби цивілізації. Механізми розвитку. Фактори ризику.	1
2.	Метаболічні порушення та їх прояви. Цукровий діабет як хвороба сучасних цивілізацій.	1
3.	Серцево-судинні захворювання як основна причина захворюваності та смертності населення. Гіпертонічна хвороба.	1
4.	Ішемічна хвороба серця (ІХС). Інфаркт міокарда. Актуальність, діагностика, профілактика.	1
5.	Основи раціонального харчування. Дієтичне харчування.	1
6.	Еколого-технологічні складові хвороб цивілізації Алергізація та алергічні захворювання.	1
7.	Травматизм як складова хвороб цивілізації. Вплив травматичних чинників на організм людини.	1
8.	Отруєння як складова хвороб цивілізації. Ятрогенні впливи медикаментозної терапії.	1
Усього годин		8

7. Теми семінарських занять

Не передбачено робочим навчальним планом

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
--------------	-------------------	------------------------

1	Хвороби цивілізації. Метаболічні порушення та їх прояви. Цукровий діабет як хвороба сучасних цивілізацій.	3
2	Серцево-судинні захворювання як основна причина захворюваності та смертності населення. Гіпертонічна хвороба.	6
3	Ішемічна хвороба серця (ІХС). Інфаркт міокарда. Актуальність, діагностика, профілактика.	6
4	Основи раціонального харчування. Дієтичне харчування.	3
5	Еколого-технологічні складові хвороб цивілізації Алергізація та алергічні захворювання.	3
6	Травматизм як складова хвороб цивілізації. Вплив травматичних чинників на організм людини.	6
7	Отруєння як складова хвороб цивілізації. Ятрогенні впливи медикаментозної терапії.	3
8	Семестровий залік з модуля «Хвороби цивілізації»	2
Усього годин		32

9. Теми лабораторних занять

Не передбачено робочим навчальним планом

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1	Хвороби цивілізації. Метаболічні порушення та їх прояви. Цукровий діабет як хвороба сучасних цивілізацій.	12
2	Серцево-судинні захворювання як основна причина захворюваності та смертності населення. Гіпертонічна хвороба.	12
3	Ішемічна хвороба серця (ІХС). Інфаркт міокарда. Актуальність, діагностика, профілактика.	12
4	Основи раціонального харчування. Дієтичне харчування.	9
5	Еколого-технологічні складові хвороб цивілізації Алергізація та алергічні захворювання.	9
6	Травматизм як складова хвороб цивілізації. Вплив травматичних чинників на організм людини.	9
7	Отруєння як складова хвороб цивілізації. Ятрогенні впливи медикаментозної терапії.	9
8	Підготовка до семестрового заліку	8
Усього годин		80

Завдання для самостійної роботи

1. Закріплення знань теоретичного курсу.
2. Напрацювання вмінь щодо проведення визначення хвороб сучасності.
3. Формування професійного світогляду студента в хвороб цивілізації.
4. Підготовка рефератів, повідомлень, доповідей з найбільш важливих розділів освітньої компоненти.
5. Виконання навчальних тестових завдань.
6. Участь у науково-дослідній роботі, студентської олімпіади з освітньої компоненти.
7. Виступи з доповідями на студентських наукових конференціях.
8. Вивчення та вирішення ситуаційних завдань.
9. Інтерпретація результатів виконаних досліджень.

11. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Максимально кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 100.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно з конкретними цілями кожної теми.

На кожному практичному занятті студент відповідає на тестові завдання за темою практичного заняття, вирішує задачі, стандартизовані питання, знання яких необхідно для розуміння поточної теми, питання лекційного курсу і самостійної роботи, які стосуються поточного заняття; демонструє знання і вміння практичних навичок відповідно до теми практичного заняття.

Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

В модулі 2 змістовних модулі.

Поточне тестування та самостійна робота		
Модуль 1		
Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	60-100
Т (1-3)	Т (4-7)	
30-50	30-50	

Бали поточного контролю (змістовні модулі), отримані студентом протягом вивчення освітньої компоненти в рамках модулю, складаються з суми змістових модулів, загальна сума балів складає від 60 (мінімальна кількість) до 100 (максимальна кількість) балів.

Семестровий контроль здійснюється по завершенню вивчення модулю. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою та при вивченні модулю набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового контролю стандартизована і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 40. Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 24 балів.

12. Форми поточного і підсумкового контролю успішності навчання

Поточна навчальна діяльність оцінюється під час кожного заняття: на практичному занятті тестовий письмовий контроль, контроль теоретичних знань, контроль практичних умінь та навичок.

Контроль засвоєння *змістового модулю* полягає у тестовому контролі знань.

Семестровий контроль проводиться у формі *семестрового заліку, семестрового диференційованого заліку*.

Форма підсумкового модульного контролю – семестровий залік.

13. Методичне забезпечення

1. Мультимедійні лекції.
2. Інформаційні плакати і таблиці.
3. Методичні рекомендації за темами.
4. Тестові завдання.
5. Навчальні та навчально-методичні видання.
6. Методичні рекомендації з освітньої компоненти для викладачів.
7. Пакети білетів для змістовних модульних контролів.
8. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з освітньої компоненти «Хвороби цивілізації».

14. Рекомендована література

Основна

1. Патологічна анатомія [Електронний ресурс] : підручник [для здобувачів вищої освіти ф-ту мед.-фармацевт. технологій зі спец. 224 "Технології медичної діагностики та лікування"] / Волковой В. а. [та ін.]. – Харків : НФаУ: Золоті сторінки, 2013. – 400 с.

Додаткова

1. Атаман О. В. Патофізіологія : підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. У 2-х т. Т. 2 : Патофізіологія органів і систем / О. В. Атаман. - 2-ге вид. - Вінниця : Нова книга, 2016. - 448 с.
2. Лаповець Л. Є. [та ін.]. Клінічна лабораторна діагностика: підручник для студ. і лікарів-інтернів мед. ЗВО, фахівців лаборатор. діагностики і клініцистів різних спец. К. : Медицина, 2019.
3. Атаман О. В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / О. В. Атаман. - 5-те вид. - Вінниця : Нова книга, 2017. - 512 с.
4. Патофізіологія : підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. / Ю. В. Биць, Г. М. Бутенко [та ін] ; за ред.: М. Н. Зайка, Ю. В. Биця, М. В. Кришталя. - 6-е вид., перероб. і допов. - Київ : Медицина, 2017. - 737 с

15. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

1. <http://www.library@nuph.edu.ua> – бібліотека Харківського національного фармацевтичного університету.
2. <http://www.kh.med.bibc@ukr.net> – Харківська державна медична бібліотека.
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка.
4. www.emed.org.ua – медична література.
5. http://profmed.at.ua/index/gigienichni_vimogi_do_ustatkuvannja_ditjachikh_ustanov/0-199 – профілактична медицина.
6. Сайт кафедри Клінічної лабораторної діагностики
7. Дистанційне навчання <https://pharmel.kharkiv.edu/moodle/course/view.php?id=3105>